
Bhaktistotram by Avadhutasiddha with Hindi Translation

—
ॐ
—

Document Information

Text title : bhaktistotramavadhUtasiddha

File name : bhaktistotramavadhUtasiddha.itx

Category : major_works, avadhUtasiddha, shiva

Location : doc_z_misc_major_works

Author : avadhUtasiddha

Proofread by : Aruna Narayanan narayanan.aruna at gmail.com

Latest update : April 20, 2020

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

—
ॐ
—

భక్తిస్తోత్రమ్

ప్రత్యక్షవస్తువిషయాయ జగద్ధితాయ
విశ్వస్థితిప్రలయసమభవకారణాయ ।
సర్వాత్మనే విజితకోపమనోభవాయ
తుభ్యం నమస్త్రీభువనప్రభవే శివాయ ॥ ౧ ॥

సత్యం న వేద్మి కిమహం యదగోచరోఽసి
వాచస్పతేరపి గిరాం కిముతాస్మదాదేః ।
భక్తిస్తథాపి భవతో గుణకీర్తనేషు
యన్మాం నియోజయతి కిం తదహం కరోమి ॥ ౨ ॥

రవార్కేన్దువహ్నిమరుదాత్మమహీపయోధి-
రష్టాభిరేవ తనుభిర్భవతా సమస్తే ।
వ్యాప్తే జగత్యపరమిచ్ఛతి యోఽత్ర వక్తుం
కోఽన్యో హతత్రపతయా సదృశోఽస్తి తేన ॥ ౩ ॥

ధృత్యాదిభిః స్వతనువృత్తిభిరేవ యద్వద్
ఏకో భవాన్ వహతి సంప్రతి లోకమాత్రామ్ ।
తద్వద్ ఏభో యది జగత్యపరోఽస్తి కశ్చి-
న్నిర్మతస్సరాః కిమితి న ప్రవదన్తి సన్తః ॥ ౪ ॥

యోగాదపాస్తతమసో భువనత్రయేఽపి
ముఖ్యా పితామహపురస్థరవిష్ణవోఽపి ।
అద్యాపి దేవ న విదన్తి కృతప్రయత్నా-
స్తత్వం తవేతి తదహో మహాదిన్యజాలమ్ ॥ ౫ ॥

భావోద్భవస్థితివిపత్కరణప్రవృత్తౌ
సంజ్ఞా విభిన్నరచనాత్వయి సమభవన్తి ।
సామ్యే స్థితః ప్రతినివృత్తసమస్తకార్యో
నేన్ద్రో న విష్ణురసి నాపి పితామహోఽసి ॥ ౬ ॥

కేచిద్ భవంతమనుపాధిమనామరూపం
 విజ్ఞానమేవ పరమార్థతయా ప్రపన్నాః ।
 ఆన్యే త్రిధాతుపరికల్పనయా విశుద్ధ-
 మూచుః స్వశాస్త్రసమయం పరిపాలయంతః ॥ ౭ ॥
 సాక్ష్యైః సమస్తజగదుద్భవకారణాని
 ప్రోక్తాని యాని ఖలు సత్త్వరజస్తమాంసి ।
 రూపాణి తాన్యపి తవైవ సమగ్రశక్తేః
 కిం తన్న యత్ పరిగతం భువి శక్తిభిన్నే ॥ ౮ ॥
 నిత్యం వినాశి యదరూపమనేకమేక-
 ముగ్రం ప్రశాంతమగుణం గుణసన్నివిష్టమ్ ।
 సంసారిణం వశినమద్భువమస్వతంత్రం
 దేవం భవంతమసకృత్ కవయః స్తువన్తి ॥ ౯ ॥
 వాచామతీతవిషయో నిరుపాఖ్యభావాత్
 ప్రోక్తోఽసి శూన్యమితి కైశ్చిదసత్ప్రోతిజ్ఞైః ।
 త్వామేవ కేచిదపి వాచకవాచ్యయోగాత్
 సంతం విశేషణవశాత్ పరికల్పయన్తి ॥ ౧౦ ॥
 ఆద్యస్తయోస్త్రిభువనస్య భవంతమేవ
 యం వైదికాః పురుషమాహురభేద్యమాద్యమ్ ।
 భయస్తమేవ జననప్రలయాంతరాలే
 సంసారజాలమితి జాతవికారమూచుః ॥ ౧౧ ॥
 ఆత్మానమాత్మని యదా స్వయమాత్మనైవ
 సంయమ్య తిష్ఠసి నిమీలితసర్వశక్తేః ।
 లీనం తదా త్వయి జగత్ ఖలు తావదాస్తే
 యావత్ తవోద్భవతి నాథ పునః సిస్సృజ్ఞా ॥ ౧౨ ॥
 త్వత్తః పరం జగతి నాథ న చాస్తి కిఞ్చి-
 న్నాణుః క్వచిన్న చ మహాన్ భవతః సకాశాత్ ।
 సర్వాత్మకోఽసి భవతైవ సమస్తమేత-
 దంతః కృతం నను జగన్మణినేవ సూత్రమ్ ॥ ౧౩ ॥
 చేతాంసి యాని సుఖదుఃఖవిశేషభాజ్ఞో

యే చ ప్రధానపరిణామవికారభేదాః ।
 త్వం దేవ జన్మని పునః ప్రలయే చ తేషాం
 హేతుః సమస్తవయసామివ తోయరాశిః ॥ ౧౪ ॥

అస్తాస్త్యయా సురగురో! స్వతనౌ యదైవ
 స్వాత్మానలానిలజలావనిచన్ద్రసూర్యాః ।
 లోకేఽపరస్య భవతా నను కారణస్య
 మూలే తదైవ నిహితః సకలే కుతారః ॥ ౧౫ ॥

స్తాతి ప్రసహ్య తవ షోడశధా విభజ్య
 మూర్తిం ప్రమాణరచనో మునిరక్షపాదః ।
 ద్రవ్యాదివస్తురచనాభిరుపాత్తభేదై-
 ర్వైశేషికే కణభుజాఽపి నను స్తుతోఽసి ॥ ౧౬ ॥

బధ్నాతి కాచిదపి శక్తిరనన్తశక్తేః
 క్షేత్రజ్ఞమప్రతిహతా తవ పాశజాలైః ।
 జ్ఞానాసినా చ వినికృత్య గుణానశేషా-
 నన్యాయ కరోత్యభిముఖం పురుషం విముక్తై ॥ ౧౭ ॥

ఏకాం బత మ్యతసమస్తభవప్రవృత్తి-
 మాహుర్విముక్తిమితి శాన్తతమామవస్థామ్ ।
 స్థిత్యుద్భవప్రలయినీమపరామవస్థాం
 సంసారిణీమితి వదన్తి తవైవ సన్తః ॥ ౧౮ ॥

అజ్ఞానతీవ్రతిమిరోపహతప్రకాశా-
 స్వద్భూషణం ప్రతి వినష్టధియోఽపి సన్తః ।
 తావత్ త్యజన్తి న భవం భగవన్స్వయైవ
 యావత్ స్వశక్తివిభవైర్నా విబోధితాః సుః ॥ ౧౯ ॥

గుహ్యం గుహ్యోత్రయమజం పరమం పవిత్ర-
 మేకం విభుం సకలవాఙ్మయబీజమాద్యమ్ ।
 సమ్యక్ప్రయుక్తమభివాఙ్మితహేతుభూత-
 మాహుర్భవన్తమపరే నను శబ్దతత్త్వమ్ ॥ ౨౦ ॥

తీర్థక్రియావ్యసనినః స్వమనీషికాభి-
 రుత్ప్రేక్ష్య తత్త్వమితి యద్యదమీ వదన్తి ।

తత్త్వ త్వమేవ భవతోఽస్మి న కిఞ్చిదన్యత్
సంజ్ఞాసు కేవలమయం విదుషాం వివాదః ॥ ౨౦ ॥

సర్వజ్ఞబీజమవికారమలుప్తశక్తిం
నిశ్చేయసాభ్యుదయమార్గవిధానహేతుమ్ ।
త్వామేవ దేవ! గురవః ప్రథమేఽపి సమ్య-
గారాధ్య తీర్థకరభా మహిమానమాపుః ॥ ౨౧ ॥

సర్వజ్ఞతా యదపి లక్షణయా పరస్య
ముఖ్యా తథాపి భవతః పరమేశ్వరత్వాత్ ।
స్వాతన్త్ర్యమప్యనుపచారముపైతి యోగం
త్వయ్యేవ నాథ జగతః ఖలు కర్తృభావాత్ ॥ ౨౩ ॥

దృశ్యేత కశ్చిదధిగచ్ఛతి వస్తుజాత-
మన్యోఽనుమానసమయైరపరోఽపి శబ్దైః ।
ప్రత్యక్షవత్తు భవతః పునరక్రమేణ
సర్వం కరామలకవద్విదితం ప్రమేయమ్ ॥ ౨౪ ॥

అస్యాత్మనో విషయిణః పరతన్త్రవృత్తే-
రస్యాశ్చ నాథ జగతః ప్రకృతే పరాయాః ।
సంయోజనే చ విరతౌ చ పరోఽసి హేతుః
సంసారచక్రపరివర్తనయన్త్రవాహః ॥ ౨౫ ॥

కుర్వన్ ముహుః స్వయమతన్త్రితయాఽపి బుద్ధ్యా
కర్మాణి శాస్త్రసమయోపనిబన్ధనాని ।
సంయుజ్యతే సముచితేన తు యత్ఫలేన
తచ్ఛేష్టితస్య ఫలమప్రతిమం తవైవ ॥ ౨౬ ॥

ఉత్సాహశక్తిరహితాన్ వికలానపుణ్యాన్
మన్దాన్ నిరస్తనమయానఘ్నానసత్యాన్ ।
ఆవాఙ్మితేన వినియోజయతా ఫలేన
లుప్తస్త్వయా పురుషకారవిశేషవాదః ॥ ౨౭ ॥

కర్మాణి వేదవిహితాని సుఖప్రదాని
ప్రేత్యైతి తత్ఫలమిదం ఫలమన్తవచ్ఛ ।
త్వచ్ఛాసనే సుఖమనన్తమశేషదోష-

ప్రోషాయ భక్తివిహితాం ప్రణతిం యదాపః ॥ ౨౮ ॥

ప్రాకామ్యమాత్మని యదా ప్రకటీకరోషి
 వ్యక్తీః ప్రతిక్షణమనేకవిద్యా దధానః ।
 త్వయ్యేవ సోఽపి భగవన్! భజతేఽర్థవత్తాం
 ప్రాయో విదగ్ధరచితః క్షణభజ్జవాదః ॥ ౨౯ ॥

యత్తీర్థిక్వైర్జగతి జన్మభిరప్రమేయై-
 ర్నాసాద్యతే పదమతి స్వమతేషు గీతమ్ ।
 బుద్ధ్యేకజన్మికమితి బ్రువతాం విగృహ్య
 తేషాం త్వయా నను కృతశ్చరణః శిరస్సు ॥ ౩౦ ॥

లుబ్ధా మలీమసథియః సమయాదపేతా
 రాగోపరక్తమనసో వశినోఽప్యసంతః ।
 త్వచ్ఛాసనే విహితలిజ్జపరిగ్రహేణ
 ముచ్యంత ఇత్యతిమహాంస్తవ సింహనాదః ॥ ౩౧ ॥

అవ్యాహతస్య భగవన్! భవదాగమస్య
 చింతామణేరివ మహానసమః ప్రభావః ।
 సమ్యగ్ విధానవిహితాం యదవాప్య దీక్షాం
 జ్ఞానాదృతేఽపి ఖలు కేవలతాముపైతి ॥ ౩౨ ॥

జ్ఞానం తిరస్కృతమిదం పశువాసనాభి-
 రాస్తాం యదాత్మని విముక్తిఫలస్య బీజమ్ ।
 తద్వారిణేవ భగవన్! భవదాగమేన
 సమ్పాదితం భవతి మోక్షఫలప్రసూత్యై ॥ ౩౩ ॥

జన్వౌ యదా తవ కదాచిదనుగ్రహేచ్ఛా
 క్షీణాశయే భవతి జన్మభిరప్రమేయైః ।
 సంసారజాలమతివాహ్య తద్దేవ శాన్తి-
 మాత్యన్తికీం వ్రజతి బోధవివర్జితోఽపి ॥ ౩౪ ॥

ఏతచ్ఛత్రుర్దశవిధం భువనం సమస్తం
 సంసారమణ్డలమవాన్తరభేదభిన్నమ్ ।
 త్వం పాసి హంసి విదధాసి యదృచ్ఛయేతి
 మత్వా న లిప్యత ఇతి ప్రవదన్తి సంతః ॥ ౩౫ ॥

ఐశ్వర్యమప్రతిహతం సహజో విరాగ-

స్తుప్తిర్నిసర్గజనితా వశితేన్ద్రియేషు ।

ఆత్మన్తికం సుఖమనావరణా చ శక్తి-

ర్ణానం చ సర్వవిషయం భగవత్స్వవైవ ॥ 3౬ ॥

యత్నాదుపాత్తతపసోఽపి హి యద్ దురాప-

మాత్మన్తికం సుఖమపాస్తసమస్తదుఃఖమ్ ।

నీతాః ఖరోష్ట్రతరవోఽపి యదిత్యహో తే

స్వాతన్త్ర్యమప్రతిహతం భువనత్రయేఽపి ॥ 3౭ ॥

యేనామలస్ఫురితరత్నశిఖావితానో

హేమీకృతో నిపతతా సకలః సుమేరుః ।

తస్యాతులం ఫలమిదం తవ శుక్రవిన్దో-

రేకస్య యత్కనకభూషణమాప లోకః ॥ 3౮ ॥

కాలేన సజ్జితమపుణ్యమనస్తకల్పం

లోకత్రయస్య యదభూత్ త్రిపురప్రకారమ్ ।

దగ్ధం త్వయా తదితి సమ్యగవేత్య కస్య

మూఢాదృతే భవతి న త్వయి పక్షపాతః ॥ 3౯ ॥

క్షీరోదసారమథనప్రతిలబ్ధజన్మ

విత్రాసితత్రిదశసంహతికాలకూటమ్ ।

నిర్మత్సరేణ పిబతా జగతో హితాయ

పీతస్త్వయైవ సకలో నను సాధువాదః ॥ ౪౦ ॥

శాంతాత్మనాఽపి భగవన్! భవతా ప్రసహ్య

నేత్రోద్భవేన దహతా దహనేన కామమ్ ।

అల్పీయసోఽపి మహతాం సమతిక్రమస్య

మన్యే జనాయ విషమః కథితో విపాకః ॥ ౪౧ ॥

స్నేహాద్ విధాయ దయితాం వపుషోఽర్థభాగే

ధుర్మస్తథాపి భగవన్! శమినాం త్వమేవ ।

త్రైలోక్యవిస్మయకృతాం తవ చేష్టితానా-

మద్యాపి కశ్చిదపి నానుకృతిం కరోతి ॥ ౪౨ ॥

ఉచ్చైస్తీరస్కృతమిదం భువనం సమస్తం

యోగప్రభావజనితేన బలేన యేన ।
తస్య ప్రజాపతిసుతస్య హృతః ప్రసహ్య
గర్వస్త్యయేతి బత కస్య న విస్మయోఽత్ర ॥ ౪౩॥

అఙ్గుష్ఠకేన భవతా వినిపీడితస్య
యస్యాసవో న విగతాః సహసా కథఞ్చిత్ ।
యత్నాత్ స ఏవ హరిణా విజితశ్చిరేణ
సీత్యా దశానన ఇతి క్వ ను విస్మయోఽయమ్ ॥ ౪౪॥

మన్దాకినీకనకపఙ్కజపారిజాత-
పుష్పాధివాసితజలా నభసః పతన్తీ ।
లగ్నా తుషారకణికేవ జటాగ్రభాగే
కేనాపరేణ భవతేవ ధృతాఽనుగృహ్య ॥ ౪౫॥

ఆస్తాం తవాన్యదపి తావదతుల్యకక్ష్య-
మైశ్వర్యమీశ్వరపదస్య నిమిత్తభూతమ్ ।
త్వచ్చేఫసోఽపి భగవన్! న గతోఽవసానం
విష్ణుః పితామహాయుతః కిముతాపరస్య ॥ ౪౬॥

శ్వేతస్య మృత్యుదశనాన్తరవర్తినోఽపి
సూనాపశోరివ వధావనరే స్థితస్య ।
ప్రాణాన్ నిగృహ్య భవతా యదకారి తస్య
తత్కస్య విస్మయమలం న కరోతి లోకే ॥ ౪౭॥

ప్రీతేన యద్వదుపమన్యరపాస్తమన్యః
క్షీరోదసంవిభజనేన కృతస్త్యయాఽసౌ ।
తద్వద్విభో! యది జగత్కృపరోఽస్తి కశ్చి-
న్నిర్ముచ్య మత్పరమమీ ప్రవదన్తు సన్తః ॥ ౪౮॥

వృత్రద్విషః సకులిశస్య భుజస్య శక్తి-
రుత్తమ్భితా విహసతా భవతా యథైవ ।
పూష్ణస్తథైవ దశనేషు భగస్య చాక్షో-
ర్దక్షస్య చ క్రతుఫలే మమతా నిరస్తా ॥ ౪౯॥

విష్ణుప్రజాపతిపురన్దరలోకపాలై-
స్తీర్యక్పరాసురనరైరపరైశ్చ దివ్యైః ।
లోకే యథా పశుపతే! తవ కల్పితాని

స్థానాని తద్వదపరస్య వదస్తు కస్య || ౫౦||

శక్రాత్మజస్య నిజశార్ఙ్గరథాఙ్గపాణా

కృష్ణే స్థితేఽపి శకలీకృతదానవేంద్రే ।

ద్రోణాపగేయకృపకర్ణభయార్దితస్య

శం శఙ్కర త్వమకృథా భృశమర్జునస్య || ౫౧||

ఆరాధితేన భగవన్! భవతా హిరణ్య-

వృష్టిం మరుత్తన్మృపతేః కిరతా యియక్షోః ।

యే ఖ్యాపితా జగతి భక్తజనప్రసాదా-

స్తన్నాద్భుతం తవ విభో! పరమేశ్వరత్వమ్ || ౫౨||

తీవ్రవ్రతస్య కణధూమనిపానతప్త-

సర్వేన్ద్రియస్య భవతా భృగునన్దనస్య ।

తుష్టేన శర్మ యదకారి తదా స శుక్రః

శీతోష్ణవాతజలదైర్దివి భాసమానః || ౫౩||

ఏతాని పాసి భువనాని యదా విగృహ్య

నేయం విభూతిరతులా తవ తావదాస్తామ్ ।

దక్షప్రసూతిమపి తే భువనత్రయేఽపి

కశ్చిన్న వేత్తి భవతా సహ కో వివాదః || ౫౪||

ఉన్మార్గవర్తి గుణ దోషవివేకమన్ద-

ముగ్రం మలీమసమసంయతమల్పసారమ్ ।

భీతార్తినాశన దయాపర లోకనాథ

దేవ ప్రసీద మమ చిత్తమిదం ప్రశాధి || ౫౫||

ఏతాని నాథ! చపలాని దురాశయాని

లుభాని రమ్యవిషయోపనిబన్ధనాని ।

దుర్దాన్తవాజసదృశాన్యవిధేభావాద్

వశ్యాని మే కురు సదైవ షడిన్ద్రియాణి || ౫౬||

నన్దీశ్వరస్య మనుజస్య సతోఽతికష్టం

కాలేన మృత్యుమచిరేణ నినీషితస్య ।

సర్వాత్మనాఽఽత్మసమతా యదకారి తుష్ట్యా

నాశ్చర్యమేతదభవన్న చ భావి నాస్తి || ౫౭||

సంసారపాశవశమేతదసీశమీశ!

మిథ్యాకుతర్కతిమిరోపహతప్రకాశమ్ ।

చేతో మమ క్షపితమన్మథ! దగ్ధకాల !

సత్యేవితే పథి నియోజయ దేవదేవ! ॥ ౫౮॥

కాయానుబన్ధిభిరనేకవిధైరపాయై

రాగాదిభిశ్చ మనసి ప్రతిలబ్ధభావైః ।

మూఢః పృథక్ పృథగహం ప్రవిలుప్యమాన-

స్త్యత్తః పరం కథయ కం శరణం వ్రజామి ॥ ౫౯॥

ఆయాసకేన ఖలు కామపిశాచకేన

క్రోధగ్రహేణ చ పునర్నిరవగ్రహేణ ।

గ్రస్తస్య విక్లవధీయః ప్రవిముక్తిహేతో-

ర్యత్కృత్యమత్ర మమ తత్ర తవైవ శక్తిః ॥ ౬౦॥

యా సా జగత్పరిభవస్య నిమిత్తభూతా

హేతుః స్వయం సురపతేరపి లాఘవస్య ।

సా మాం విడమ్బయతి నాథ! సదైవ తృష్ణాం

భిన్ధి ప్రసహ్య భగవన్నపునర్భవాయ ॥ ౬౧॥

యేనావృతః పశురయం హృతబోధశక్తి-

స్త్యత్వం న వేత్తి జగతే హితమాత్మనే వా ।

భిన్ధి ప్రసహ్య భగవన్! మమ తత్సమస్త-

మజ్ఞానజం తిమిరమస్తు మహాన్ ప్రకాశః ॥ ౬౨॥

సర్వాపదాం నిలయమద్్రువమస్వతస్త్ర-

మాసన్నపాతమవివేకమసారమజ్ఞమ్ ।

యావచ్ఛరీరకమిదం న విపద్యతే మే

తావన్నియోజయ విభో! కుశలక్రియాసు ॥ ౬౩॥

యత్ ఖిద్యతే కమలయోనిరపి స్తువానః

సాక్షాచ్ఛతుర్భిరపి నామ ముత్తైర్భవస్తమ్ ।

తత్ కే వయం తవ గుణస్తవనక్రియాసు

భక్తిః ప్రమాణమితి సర్వమిదం క్షమస్య ॥ ౬౪॥

కృత్వా మయా తవ నుతిం జగదేకబన్ధో!

భక్త్యా స్వబుద్ధినదృశిమవధూతనామ్నా ।
 పుణ్యం యదల్పమపి కిఞ్చిదుపాత్తమత్ర
 లోకస్య తేన భగవత్స్వయి భక్తిరస్తు ॥

ఇతి శ్రీమదవధూతసిద్ధవిరచితం భక్తిస్తోత్రం సమాప్తమ్ ।

భక్తిస్తోత్రం కా హిందీ అనువాద

జగత్ కీ సమస్త ప్రత్యక్ష వస్తువుల జనకా విషయ హైం, సంసార
 కా హిత కరనే వాలే, జగత్ కీ స్థితి, ప్రలయ ఔర ఉత్పత్తి కే
 కారణభూత, స్వాత్మక, కామ ఔర క్రోధ కో జీత లేనే వాలే,
 త్రిభువన కే స్వామీ శివ కో మైం నమస్కార కరతా హూఁ ॥ ౧ ॥

క్యా మైం యహ నహిం జానతా కి ఆప వాచస్పతి కి వాణీ కే భీ అగోచర
 హైం, అర్థాత్ యహ బాత సత్య హై కి బృహస్పతి కి వాణీ భీ ఆపకే
 గుణగాన మే అసమర్థ హో జాతీ హై । ఐసీ పరిస్థితి మే భీ మేరీ
 అనురాగాత్మికా భక్తి ఆపకీ గుణావలీ కే వర్ణన కే లియే ముఝే ప్రేరిత
 కర రహీ హై, తో మైం క్యా కరూం ? అభిప్రాయ యహ హై కి ఆపకీ
 భక్తి నే బలాత్ ముఝే ఇస స్తుతి కీ రచనా మే లగా దియా హై ॥ ౨ ॥

ఆకాశ, సూర్య, చంద్ర, వహ్ని, వాయు, ఆత్మా, పృథ్వీ తథా
 సముద్ర యే ఆత ఆపకీ మూర్తియాం హైం । ఆపకీ ఇన మూర్తియోం నే సారా జగత్
 వ్యాప్త హై । ఇతనా జాన లేనే పర భీ యది కోఈ కిసీ అన్య దేవతా కీ
 స్తుతి కరతా హై తో ఉసనే బధ్కర నిర్లజ్జ ఔర కౌన హోగా ? ॥ ౩ ॥

ధృతి ఆది అపనే శరీర కీ వృత్తియోం నే హీ జిన ప్రకార ఆప అకేలే
 ఆజకల పూరే జగత్ కే యోగక్షేమ కా భార వహన కర రహీ హై,
 హే విభో! యది ఉస ప్రకార కా కార్య సమ్మన్న కరనే వాలా జగత్ మేం
 కోఈ ఔర భీ హై తో మాత్సర్య రహిత సజ్జన లోగ ఇస విషయ మే కోయ్ం
 కుభ నహిం కహతే ? ॥ ౪ ॥

యోగ ద్వారా అపనే అజ్ఞానాన్ధకార కో దూర కరనే వాలే, త్రిలోకీ
 మేం ప్రముఖ స్థాన రఖనే వాలే బ్రహ్మ, ఇంద్ర తథా విష్ణు భీ
 యత్న కరనే పర భీ ఆజ తక ఆపకే తత్త్వ కో నహిం జాన సకే ।
 క్యా యహ ఏక బడ్కొ భారీ ఇంద్ర జాల నహిం హై ? ॥ ౫ ॥

భావ జగత్ కీ ఉత్పత్తి స్థితి ఔర సంహార కరనే మేం ప్రవృత్త
హోనే పర ఉన ఉన కార్యోం కే అనురూప ఆపకే అనేక నామ హో జాతే హైం ।
ఇసీ ప్రకార ఆపకే సమస్త కార్యప్రపణ్చ కో సమేట కర సామ్యవస్థా
మేం అవస్థిత హోనే పర న తో ఆప ఇన్ద్ర హైం, న విష్ణు ఔర న పితామహ
హీ । అర్థాత్ ఆపకే సామ్యవస్థా మేం అవస్థిత హో జానే పర ఇన సంజ్ఞాఓం
కీ కోక్ష స్థితి నహీం రహ జాతీ ॥ ౬ ॥

విజ్ఞానవాదీ బౌద్ధ దార్శనిక ఆపకో ఉపాధి నే వినిర్ముక్త నామ
ఔర రూప నే రహిత పరమార్థతః విజ్ఞాన స్వరూప హీ మానతే హైం ।
దూసరే వైభాషిక బౌద్ధ ఆపనే దర్శన కీ మర్యాదా కో స్వీకార
కరతే హుష ఆపకో త్రిధాతు (కాయ, రూప ఔర ఆరూప్య) కీ పరికల్పనా
నే విశుద్ధ మానతే హైం ॥ ౭ ॥

సాంఖ్యదర్శన మేం సత్త్వ రజ ఔర తమ ఇన తీన గుణోం కో
సమస్త జగత్ కీ ఉత్పత్తి కా కారణ మానా గయా హై । ఆప సమస్త
శక్తియోం కే అధిష్ఠాతా హైం । యే తీన గుణ భీ ఆపకీ ఇన శక్తియోం
కే హీ విలాస హైం । ఇన సంసార మే ఐసీ కౌన సీ వస్తు హై, జో కీ
ఆపకీ ఇన శక్తియోం నే వ్యాప్త నహీం హై ? ॥ ౮ ॥

కవిగణ నిత్య హోనే పర భీ వినాశి, రూప రహిత హోనే పర భీ అనేక
తథా ఏక, ప్రచణ్ణ ఏవం సౌమ్య రూపధారీ, గుణ రహిత హోనే పర భీ నభీ
గుణోం నే ముక్త, సంసారీ హోనే పర భీ సంయమశీల, సాధ హీ అస్థిర
ఔర పరాధీన ఇన ప్రకార పరస్పర విరోధీ గుణోం నే యుక్త మాన కర
ఆపకీ స్తుతి కరతే హైం ॥ ౯ ॥

ఆఖ్యా నే రహిత హోనే కే కారణ ఆప వాణీ కే విషయ నే అతీత హైం,
అర్థాత్ నామ ఔర రూప నే రహిత హోనే కే కారణ ఆపకే విషయ మేం వాణీ
ప్రవృత్త నహీం హో సకతీ, ఇనలియే కుఠ అపసిద్ధాస్తీ దార్శనిక
ఆపకో శూన్య అర్థాత్ అభావాత్మక మానతే హైం । ఇనకే విపరీత కుఠ
దార్శనిక ఐసే భీ హైం, జో కీ వాచక ఔర వాచ్య కే యోగ నే
అథవా విశేషణ కే బల నే ఆపకో సత్ రూప మేం హీ స్వీకార కరతే
హైం ॥ ౧౦ ॥

ఇన సంసార కీ ఆద్యావస్థా ఔర అన్తిమావస్థా మే అర్థాత్ సృష్టి

కే ఆరమ్భ హోనే కే పూర్వ కీ తథా సంహార హో జానే కే బాద కీ అవస్థా
మేం వైదిక గణ ఆపకో హీ నిర్వికార ఆది పురుష మానతే హైం । ఇసీ
ప్రకార సృష్టి ఔర ప్రలయ కే బీవ కే కాల మేం ఉసమేం వికార
ఉత్పన్న హో జానే కే కారణ ఉస ఆదిపురుష కో హీ సంసార జాల కే నామ
సే అభిహిత కరతే హైం ॥ ౧౧॥

అపనీ సమస్త శక్తియోం కో అపనే మేం హీ అన్తర్లిత కరనే వాలే హే
ప్రభో! జబ ఆప స్వయం అపనే కో, అపనే మేం నియన్త్రిత కర లేతే
హైం తో యహ సంసార తబ తక ఆప మేం లీన రహతా హై, జబ తక కీ
ఆపకీ పునః సృష్టి కరనే కీ ఇచ్చా ఉత్పన్న నహీం హో జాతీ ॥ ౧౨॥

హే నాథ! ఇస సంసార మే ఆపనే ఉత్కృష్ట ఔర కోఈ భీ వస్తు నహీం
హై । కోఈ భీ వస్తు న తో ఆపనే అధిక సూక్ష్మ హై ఔర న మహాన్ హీ ।
ఆప సర్వాత్మక హైం । మణి జైసే సూత్ర కో అపనే మేం ఛిపా లేతీ హై, ఉసీ
భాంతి ఇస సారో జగత్ కో ఆప అపనే స్వరూప మే ఛిపాయే హుప హైం ॥ ౧౩॥

హే దేవ! సమద్ర సే హీ జైసే సభీ ప్రకార కే జల వికారోం కీ
ఉత్పత్తి హోతీ హై ఔర అన్త మేం వే సబ ఉసీ మేం లీన హో జాతే హైం,
ఉసీ భాంతి ఆప నానా ప్రకార కే సుఖ ఔర దుఃఖ కే విశేష భాజన
చిత్తోం కే తథా ప్రధాన (ప్రకృతి) కే పరిణామ సే ఆవిర్భూత హోనే
వాలే వివిధ వికారోం కీ ఉత్పత్తి ఔర నాశ కే కారణ హైం ॥ ౧౪॥

హే దేవగురో! జబ ఆపనే అపనే అష్ట మూర్తి శివ రూప మేం ఆకాశ,
ఆత్మా, తేజ, వాయు, జల పృథివీ, చన్ద్ర ఔర సూర్య కో
అన్తర్లిత కర లియా, తభీ ఆపనే అపనే సే భిన్న, అన్య దర్శనోం
కే ద్వారా స్వీకృత, అన్య కారణోం కే మూల మేం కులారాఘాత కర
దియా, అర్థాత్ అపనే అష్ట మూర్తి శివ రూప సే హీ ఆప ఇస జగత్ కీ
సృష్టి కరతే హైం । ఆపనే భిన్న ఇస జగత్ కా ఔర కోఈ కారణ
నహీం హై ॥ ౧౫॥

ప్రమాణ శాస్త్ర న్యాయదర్శన కే రచయితా అక్షపాద ముని గౌతమ ఆపకీ
మూర్తి కా ప్రమాణ, ప్రమేయ ఆది సోలహ పదార్థోం మేం జబరదస్తి విభాగ
కర కే ఉసకీ స్తుతి కరతే హైం । వైశేషిక దర్శన కే రచయితా
కణాద ముని నే భీ ద్రవ్య, గుణ ఆది సాత పదార్థోం మేం ఆపకీ మూర్తి కా
విభాగ కర ఉసకీ స్తుతి కీ హై । అభిప్రాయ యహ హై కీ న్యాయదర్శనకార

నే ప్రమాణ, ప్రమేయ ఆది సోలహ పదార్థోం కే తత్త్వజ్ఞాన కో ఔర కణాద
ముని నే ద్రవ్య, గుణ ఆది సాత పదార్థోం కే తత్త్వజ్ఞాన కో మోక్ష కా
కారణ మానా హై, వహ సబ కేవల ఉనకే బుద్ధి వికాస కా ద్యోతక హైం,
వస్తుతః ఆపకే స్వరూప నే భిన్న ఉనకీ కోఈ సత్తా నహీం హై ॥ ౧౬ ॥

అనన్త శక్తియోం నే సమన్త ఆపకీ ఏక శక్తి (అజ్ఞాన) ఐనీ హై,
జో కి యది దూర నహీం కీ జాతీ హై తో క్షేత్రజ్ఞ జీవ కో సంసార
రూపీ పాశ జాల నే బాంధ లేతీ హై । ఆపకీ ఏక దూసరీ శక్తి భీ హై,
జనకీ సహాయతా నే జ్ఞాన రూపీ తలవార నే సమ్పూర్ణం సాంసారిక గుణోం
కా ఉచ్చేద కర జీవ కో ముక్తి కీ ఓర ఉన్ముఖ కియా జాతా హై ॥ ౧౭ ॥

సాధుజన ఆపకీ హీ ఏక శాన్తతమ అవస్థా కో, జనమేం సభీ
సాంసారిక ప్రవృత్తియోం నిఃశేష హో చుకీ రహతీ హైం, విముక్తి కీ
సంజ్ఞా దేతే హైం ఔర దూసరీ అవస్థా కో, జనమేం సృష్టి, స్థితి,
సంహార రూపీ కార్య చలతా రహతా హై, సంసారిణీ అర్థాత్ బన్ధావస్థా
కహతే హైం ॥ ౧౮ ॥

హే భగవన్! తీవ్ర అజ్ఞాన రూపీ అన్ధకార నే జనకా జ్ఞాన రూపీ
ప్రకాశ నష్ట హో చుకా హై, జ్ఞాన రూపీ ప్రకాశ కే నష్ట హో
జానే నే జో వినష్ట బుద్ధి జన ఆపకో దోష దృష్టి నే హీ దేఖతే
రహతే హైం, వే భీ తబ తక సంసార కో నహీం ఛోడః పాతే, జబ
తక ఆప ఉనకో అపనీ అనుగ్రహ శక్తి కే బల నే జగ నహీం దేతే ।
అర్థాత్ యహ ఆపకీ హీ విశేషతా హై కి ఆపకే ప్రతి దోషదృష్టి
రఖనే వాలే ప్రాణీయోం పర భీ ఆప అనుగ్రహ కరతే హైం ॥ ౧౯ ॥

వైయాకరణ గణ ఆపకో గుహ్య, గుహశ్రయ, అజ, పరమ పవిత్ర,
ఏక, విభు, సకల శాస్త్రోం కే ఆది కారణ, విధి పూర్వక
ప్రయుక్త హోనే పర అభీష్ట ఫల కో దేనే వాలే శబ్ద తత్త్వ కే
రూప మేం స్వీకార కరతే హైం ॥ ౨౦ ॥

నానా శాస్త్రోం కే రచయితా మనీషీ గణ అపనీ-అపనీ బుద్ధి కే అనుసార
కల్పనా కరకే తత్త్వోం కీ నానా ప్రకార కీ వ్యాఖ్యా కరతే హైం । ఇన
విద్వానోం నే జో కుఛ భీ ప్రతిపాదిత కియా హై, వహ సబ ఆపకా హీ
స్వరూప హై, ఆపనే భిన్న ఔర కుఛ భీ నహీం హై । విద్యజ్ఞనోం కా

యహ వివాద కేవల నామ కో లేకర హై । అర్థాత్ నానా శాస్త్రోం మేం
జో కుచ భీ ప్రతిపాదిత హై, ఉసమేం మూలతత్త్వ కే నామ-భేద కే
సివాయ ఔర కుచ భీ భేద సహిం హై ॥ ౨౧॥

హే దేవ! ఆప సర్వజ్ఞతా కే బీజ హైం, అవికారీ హైం, ఆప నిత్య
ఉద్యతశక్తిమాన్ హైం, నిఃశ్రేయస్ తథా అభ్యుదయ (శ్రేయస్ తథా
ప్రేయస్ లౌకిక తథా పారలౌకిక) మార్గ కే ప్రవర్తన కే మూల కారణ
హైం । హమారే పూర్వ గురుజన్ం నే ఆపకీ హీ ఉపాసనా కరకే నానా శాస్త్రోం
కీ రచనా కరనే కా సామర్థ్య ప్రాప్త కర ఆపనీ మహిమా స్థాపిత
కీ హై ॥ ౨౨॥

యద్యపి అన్యత్ర భీ సర్వజ్ఞతా కా ఉపచార సే ప్రయోగ హోతా హై,
ఉసకా ముఖ్య ప్రయోగ ఆప మేం హీ అన్విత హై, క్యోంకి ఐశ్వర్య కీ
పరాకాష్ఠా ఆప మేం హీ హై । హే నాథ! ఆప హీ జగత్ కే కర్తా హైం,
ఇసలియే అనుపధిక స్వాతన్త్ర్య భీ ఆప మేం హీ విద్యమాన హై ॥ ౨౩॥

కోఈ వ్యక్తి దృశ్య అర్థాత్ ప్రత్యక్ష ప్రమాణ సే వస్తుఓం కో
జానతా హై, దూసరా అనుమాన కీ పద్ధతి సే ఔర తీసరా శబ్ద ప్రమాణ
కే ద్వారా । ఇసకే విపరీత ఆపకో తో బినా కిసీ క్రమ కే హీ ఆపనే
హాథ మే రఖే హుప ఆవలే కే సమాన సమస్త ప్రమేయ ప్రత్యక్ష
రూప సే హీ సదా భాసిత హోతే హైం । అర్థాత్ హాథ మే రఖే హుప
ఆవలే కా జిస ప్రకార సభీ ప్రాణియోం కో ప్రత్యక్ష అనుభవ హోతా
హై, ఉసీ భాంతి సంసార కే సమస్త పదార్థ సదా వినా క్రమ కే ఆపనే
సామనే ప్రత్యక్ష రూప సే ఉపస్థిత రహతే హైం ॥ ౨౪॥

హే నాథ! పరాధీన వృత్తివాలే ఇస విషయా జీవాత్మా కే సాథ జగత్
కీ ఇస పరా ప్రకృతి కే సంయోగ ఔర వియోగ మేం ఆప హీ మూల కారణ
హైం । ఇస సంసార చక్ర మేం పరివర్తన కా జో యన్త్ర చలతా హై,
ఉసకో చలానే వాలే ఆప హీ హైం ॥ ౨౫॥

మనుష్య స్వయం ప్రమాద రహిత బుద్ధి సే శాస్త్రోం మే వర్ణిత నియమోం
కే అనుసార నిరన్తర కర్మ కరతా రహతా హై, ఉసకో ఆపనే కర్మోం
కే సముచిత ఫల కీ అధిగతి హోతీ హై, కిన్తు యహ తభీ సమ్భవ
హోతా హై, జిబ కి ఆపకీ అనోభీ కృపా ఉస పర హో జాయ ॥ ౨౬॥

ఉత్సాహ శక్తి నే రహిత, ఆతుర, పాపాత్మా, మన్దమతి, మర్యాదా
కా పాలన న కరనే వాలే, నిర్దయా, అసత్యభాషీ వ్యక్తియోం కో భీ ఆప
మనోవాఙ్మూత ఫల ప్రదాన కరతే హైం । ఇస ప్రకార ఆప నే పురుషకార
అర్థాత్ పారుష కీ విశేషతా కో లుప్త కర దియా హై । అర్థాత్
ఆపకీ అహైతుకీ కృపా కే కారణ పురుషకార అర్థాత్ మనుష్య కే ప్రయత్న
కా కోఈ మహత్త్వ నహీం రహ జాతా ॥ ౨౭॥

వేద-విహిత కర్మ సుఖప్రద హైం, స్వర్గ దేనే వాలే హైం, కిన్తు యహా
స్వర్గ కా సుఖ మరనే కే బాద మిలతా హై ఔర యహా నశ్వర భీ హై ।
ఆపకీ శరణ మేం ఆనే పర తో అవినశ్వర శాశ్వత సుఖ
ప్రాప్త హోతా హై, కోస్యోంకి శాస్త్రోం మేం బతాయా గయా హై కి ఆపకే ప్రతి
భక్తిపూర్వక కీ గయా ప్రణతి సభీ ప్రకార కే దోషోం కో ధో
దేతీ హై ॥ ౨౮॥

హే భగవన్! ప్రతిక్షణ అనేక వ్యక్తియోం కో అర్థాత్ అనేక రూపోం కో
ధారణ కరనే వాలీ అపనీ ప్రాకామ్య శక్తి అర్థాత్ ఇచ్ఛానుసార
రూప ధారణ కరనే వాలీ శక్తి కో జబ ఆప ప్రకట కరతే హైం,
ఉన సమయ క్షణభంగవాద ఆప మేం హీ సార్థక హోతా హై । అర్థాత్
క్షణ-క్షణ మేం జో ఆప రూప-పరివర్తన కరతే హైం, ఇసనే
ఆప మే బౌద్ధోం కే క్షణభంగవాద కీ సార్థకతా సిద్ధ హోతీ హై ।
ఇస ప్రకార యహా క్షణభంగవాద ప్రాయః కిసీ చతుర వ్యక్తి కీ
కల్పనా మానీ జానీ చాహియే ॥ ౨౯॥

అనేక శాస్త్రకారోం నే అపనే-అపనే శాస్త్రోం మేం కహా హై కి అనేక జన్మోం
కే అనన్తర భీ పరమ పద కీ ప్రాప్తి నహీం హోతీ । ఇస ప్రకార కహనే
వాలే శాస్త్రకారోం కే విరోధ మే బల పూర్వక యహా కహాకర కి వహా పరమ
పద తో ఏక హీ జన్మ మేం ప్రాప్త హో జాతా హై, ఆపనే నిశ్చయ హీ ఉనకే
మస్రక పర అపనా చరణ రఖా హై ॥ ౩౦॥

లోభీ, మలిన బుద్ధి వాలే, మర్యాదా సే విముఖ, కామనాఁక కే
దాస, సంయమ సే రహిత, పాయాత్మా వ్యక్తి భీ వైవాగమ మేం విహిత
లక్షణోం కే ధారణ కరనే సే అవశ్య హీ ఇస సంసార-చక్ర నే
ముక్త హో జాతే హైం । యహా ఆపకా అతి గమ్భీర సింహనాద హై ॥ ౩౧॥

హే భగవన్! ఆపకే ద్వారా ఉపదిష్ట ఆగమశాస్త్ర అన్య శాస్త్రోం సే

బాధిత నహిం హోతా । చింతామణి కే సమాన ఇసకా మహాన్ అద్భుత
 ప్రభావ యహ హై కి ఇస శాస్త్ర మేం ఉపదిష్ట విధాన కే అనుసార
 సమీచిన పద్ధతి సే దీక్షా గ్రహణ కర లేనే పర వ్యక్తి బినా
 జ్ఞాన కీ అధిగతి కే హీ మోక్ష ప్రాప్త కర లేతా హై । అభిప్రాయ
 యహ హై కి ఉపనిషద్, గీతా ఆది మేం బతాయా గయా హై కి బినా జ్ఞాన
 కే ముక్తి నహిం హోతీ, కిస్తు తైవాగమ కా యహ అద్భుత సామర్థ్య
 హై కి బినా హీ జ్ఞాన కే శాస్త్రానుమోదిత దీక్షా కే గ్రహణ కరనే
 మాత్ర సే మనుష్య ముక్త హో జాతా హై ॥ 3౨॥

హే భగవన్! ఆత్మా కే ముక్తి రూప ఫల కా కారణ జ్ఞాన భలే హీ
 పాశవిక వాసనాఁ సే తిరస్కృత కర దియా జావ, కిస్తు బీజ మేం
 జల దేనే సే క్షైనే వహ బుద్ధిశీల హోతా హల ఆ ఫలవాన్ హో జాతా హై,
 ఉసీ ప్రకార ఆపకే ద్వారా ఉపదిష్ట తైవాగమ మేం ప్రదర్శిత విధి
 సే పూర్ణాభిషేక దీక్షా కే జలాభిషేక సే అభిషిక్త సాధక
 మోక్షరూపీ ఫల కే ప్రసవ కా సామర్థ్య ప్రాప్త కర లేతా హై ।
 అభిప్రాయ యహ హై కి ఆగమిక దీక్షా మోక్షప్రసవినీ హై ।
 వహం జ్ఞాన కీ అపేక్షా యా ఉపేక్షా కా కోఈ మహత్వ నహిం హై ॥ 33॥

అసంఖ్య జన్మోం కే బాద జబ కభీ ప్రాణీ కీ వాసనాయేం క్షీణ హో
 జాతీ హైం, తో ఉసకే ఉపర కృపా కరనే కీ ఆపకీ ఇచ్ఛా హోతీ హై ।
 ఉసకే సాధ హీ వహ సంసార జాల కో తోడఁ కర ఆత్యన్యైక శాన్తి
 పా లేతా హై, చాహే ఉసే జ్ఞాన ప్రాప్త హో యా న హో ॥ 3౪॥

అవాస్తర భేదోం సే యుక్త, చతుర్దశ భువనమయ ఇస సారే సంసార
 కా ఆప పాలన కరతే హైం, నాశ కరతే హైం ఔర నిర్మాణ కరతే
 హైం । యహ సబ ఆప స్వేచ్ఛయా ఆపనీ స్వాతన్త్ర్య శక్తి కీ సహాయతా
 సే నిర్లప్త భావ సే కరతే హైం । ఇసలియే శిష్ట జన్మోం కా యహ
 కహనా రీక హీ హై కి యహ సబ కరనే పర భీ ఆప కభీ ఇనమేం
 లిప్త నహిం హోతే ॥ 3౫॥

హే భగవన్! అప్రతిహత ఐశ్వర్య, సహజ విరాగ, స్వాభావిక
 తృప్తి, ఇన్ద్రియోం పర వశితా, సర్వాతిశాయీ సుఖ, ఆవరణ రహిత
 శక్తి ఔర సర్వవిషయక జ్ఞాన ఇన విశేషణోం సే యుక్త యే గుణ
 కేవల ఆప మేం హీ హైం ॥ 3౬॥

ఆపనే గర్దభ, ఉష్ణ ఔర వృక్షోం కో భీ ఉస పద పర పహుఁచా
 దియా, జహం పర దుఃఖ కా లవలేశ భీ నహీం హై ఔర జో ఆత్యన్తిక
 సుఖ కా స్థాన హై, జినకో యత్నపూర్వక తపస్యా కరనే పర భీ
 నహీం పాయా జా సకతా । ఇసమే కోఈ ఆశ్చర్య కీ బాత భీ నహీం హై ।
 యహ తో తీనోం భువనోం మే వ్యాప్త ఆపకీ అప్రతిపాత స్వాతన్త్ర్య శక్తి
 కా హీ ఖేల హై ॥ 3౭॥

ఆపకే శుక్ర కీ ఏక బూంద కా ఇతనా అతులనీయ ప్రభావ హై కి జినకే
 గిరనే సే నిర్మల, చమకీలే రత్నోం కీ కిరణోం కే ప్రకాశ సే ఘిరా
 హుఆ సమ్పూర్ణ సుమేరు పర్వత సోనే కా హో గయా । ఉసీ కా యహ
 సుఫల హై కి లోగోం కో సోనే కే ఆభూషణ ప్రాప్త హో సకే హైం ॥ 3౮॥

తీనోం లోకోం కే ఆనన్త కల్పోం కే పాప-పుణ్ణ కే సమాన కాలక్రమ
 సే త్రిపుర కే ఇకట్టా హోనే పర ఆపనే ఉసకో భస్మ కర దియా థా ।
 ఇస వృత్తాన్త కో జో లీక సే జానతా హై, మూఢ కో ఛోడ-కర,
 కిస సహృదయ వ్యక్తి కా ఆపకీ తరఫ పక్షపాత నహీం హోగా ॥ 3౯॥

క్షీర సాగర కే మథన సే ఉత్పన్న కాలకూట మహావిష కో, జినసే
 దేవతాఁకం కో భయభీత కర దియా థా, కేవల జగత్ కే కల్యాణ కే
 లియే నిర్మత్సర భావ సే ఆపనే పీ లియా థా । యహ సచ హీ హై కి
 ఇసకే సాధ హీ సారే జగత్ కా సాధువాద భీ ఆపకో హీ పీనే కో మిలా ।
 అభిప్రాయ యహ హై కి జబ అన్య దేవతా గణ సముద్ర-మన్థన సే
 ప్రాప్త రత్నోం కీ లూట-ఖసోట మే లగే థే తో ఉసకే ఇస కార్య కే ప్రతి
 ఆపనే మన మే బినా కోఈ ఈర్ష్యా రభే కాలకూట విష కే రూప మేం జగత్
 కే సామనే ఆయే భయ కా పరిహార కరనే కే లియే ఉద్యత హోకర ఆపనే
 జగత్ కా సాధువాద ప్రాప్త కియా ॥ ౪౦॥

హే భగవన్! అత్యన్త శాన్త స్వభావ కే హోతే హువి భీ ఆపనే కామదేవ కో
 ఆపనే తీసరే నేత్ర సే ఉత్పన్న అగ్ని సే బడఁకీ హీ ఉగ్రతా సే భస్మ కర
 దియా । ఐసా ఆపనే ఇస లియే కియా కి జన సాధారణ కో యహ శిషా
 మిల జాయ కి మహాన్ వ్యక్తియోం కీ ఇచ్చా కే విరుద్ధ కియే గయే ఛోటే
 సే అపరాధ కా భీ కితనా భయఙ్కర పరిణామ హో సకతా హై ॥ ౪౧॥

హే భగవన్! ఆపనే శరీర కే అర్ధభాగ మేం స్నేహావశ ప్రియా పార్యతీ
 కో స్థాన దేకర కే భీ ఆప హీ విషయోం సే విరక్త తపస్వియోం మేం

అగ్రగణ్య హైం । త్రిలోకీ కో ఆశ్వర్య మే డ్లాల దేనే వాలీ ఆప కీ చేష్టాఓం
కీ నకల కరనే వాలా ఆజ భీ కోఈ దిఖాఈ నహీం దేతా ॥ ౪౨॥

అపనే యోగ సామర్థ్య కే ద్వారా ప్రాప్త బల సే దేవర్షి నారద నే
సమస్త విశ్వ కా ఘోర తిరస్కార కియా థా । ప్రజాపతి కే
మానసపుత్ర దేవర్షి నారద కే ఇస గర్వ కో భీ ఆపనే బల
పూర్వక దూర కర దియా । ఆపకే ఇస సామర్థ్య పర కిసకో ఆశ్వర్య
నహీం హోగా ? ॥ ౪౩॥

కైలాస పర్వత కో మాత్ర అంగూతే నే ఆపనే దబాయా థా । ఇతనే నే హీ
రావణ కీ యహ దుర్దశా హో గఈ కి ఉసకే ప్రాణ ఏకాఏక నికల నహీం
గయే । ఉసీ దశానన రావణ కో జితనే కే లియే విష్ణు కే అవతార
భగవాన్ రామచన్ద్ర కో రాజనీతి ఔర ప్రబల ఉద్యోగ కా సహారా
లేనే పర భీ బహుత సమయ లగ గయా । ఇసమేం విస్మయ కీ కోఈ బాత
నహీం హై ॥ ౪౪॥

స్వర్ణమయ కమల తథా పారిజాత కే పూలోం కీ సుగన్ధి నే సురభిత
జలవాలీ, ఆకాశ నే పృథ్వీ పర గిరతీ హుఈ గణ్ణా అపనీ జటా
కే అగ్రభాగ మేం ఆపకో పానీ కీ పుహార కే సమాన లగ రహీ థీ ।
ఇసకో ధారణ కరనే కీ సామర్థ్య ఔర కిసమేం థీ ? యహ ఆప కా హీ
అనుగ్రహ హై కి లోక-కల్యాణ కే లియే ఇసకో ఆపనే ధారణ కియా ॥ ౪౫॥

ఈశ్వర పద కీ ప్రవృత్తి కే మూలకారణ, జిసకీ కోఈ తులనా నహీం
హో సకతీ, ఐసే ఆపకే అన్య ఐశ్వర్య కీ బాత కో తో హమ ఛోడ దేతే
హైం । హే భగవన్! విష్ణు ఔర పితామహ బ్రహ్మ భీ ఆపకే లిజ్జ
కా భీ అన్త న పా సకే । ఐసీ పరిస్థితి మే అన్య ఐశ్వర్యోం కీ తో
బాత కరనా హీ వ్యర్థ హై ॥ ౪౬॥

మృత్యు కే ఏకరాల దాతోం కే బీచ పడే హుఏ శ్వేత ఋషి కే, జో
కి కనాఈ కే ఘర మేం కాటనే కే లాయే గయే పశు కీ తరహా మృత్యు కీ
పకడే మేం థీ, ప్రాణోం కీ యమ కే క్రూర పాశోం నే ఆపనే రక్షా కీ థీ ।
ఇస బాత కో జాన కర సంసార కే కిస ప్రాణీ కో ఆశ్వర్య నహీం హోగా
॥ ౪౭॥

హే విభో! ఆపనే జిస ప్రకార ప్రసన్న హోకర ఉపమన్య ఋషి కో
క్షీర సముద్ర కా దాన కర దియా ఔర ఇస ప్రకార ఉనకే క్రోధ కో

శాస్త్ర కియా, ఇస ప్రకార కా ఉదార వర దేనే వాలా జగత్ మేం కోఈ దూసరా
హై తో మత్సర కా పరిత్యాగ కర సజ్జన లోగ ఉసే బతాయేమ్ || ౪౮ ||

హే ప్రభో! వృత్రాసుర కే శత్రు ఇన్ద్ర కే వజ్ర కీ తథా ఉసకీ భుజాఓం
కీ శక్తి కో ఆపనే జస ప్రకార హంసతే హంసతే కుణ్ణిత కర దియా
థా, వైసే హీ పూషన్ దేవతా కే దాతోం కో, భగ దేవతా కే ఆంఖోం కో
ఔర దక్ష కీ యజ్ఞ కే ఫల కీ మమతా కో నష్ట కర దియా || ౪౯ ||

హే పశుపతే! విష్ణు, ప్రజాపతి, ఇన్ద్ర, లోకపాల, పశు-పక్షీ,
దేవదానవ, మనుష్య ఏవం అన్య దివ్య యోని కే జీవోం నే ఇస లోక
మేం ఆపకే లియే జస ప్రకార స్థానోం కీ కల్పనా కీ హై, వైసీ కిస
దూసరే దేవతా కే లియే హుఈ హై, బతాయేమ్ | అర్థాత్ శివ కే అతిరిక్త
అన్య కిసీ దూసరే దేవతా కే లియే ఇస ప్రకార స్థానోం కీ కల్పనా కీ
గయీ హో, ఐసా కహీం దేఖనే కో నహీం మిలతా || ౫౦ ||

హే కల్యాణకారీ శక్తిర! బడే బడే దానవోం కో టుకడా టుకడా కర దేనే
వాలే, శార్ఙ్గ ధనుష ఔర సుదర్శన చక్ర కో ధారణ కరనే వాలే
శ్రీ కృష్ణ కే అపనే రక్షక కే రూప మే విద్యమాన రహనే పర
భీ ద్రోణాచార్య, భీష్మ పితామహ, కృపాచార్య ఔర కర్ణ జైసే
మహారథియోం కే భయ సే వ్యాకుల ఇన్ద్రపుత్ర అర్జున కో పాశుపతాస్త్ర
కా దాన కర ఆపనే హీ భయ ముక్త కర సుఖీ కియా థా || ౫౧ ||

హే భగవన్! బార బార యజ్ఞ కరనే వాలే మరుత్త నామక రాజా కీ
ఆరాధనా సే ప్రసన్న హోకర ఆపనే ఉసకీ సహాయతా కే లియే సువర్ణ
కీ వృష్టి కీ థీ | ఇస ప్రకార ఆపనే సంసార మేం భక్త జనోం కే
ఊపర అనుగ్రహ కరనే కే అనేక ఉదాహరణ ప్రఖ్యాపిత కియే హైం | ఆపకే
సామర్థ్య కో దేఖతే హుఏ ఇసమేం కోఈ ఆశ్చర్య కీ బాత నహీం హై || ౫౨ ||

మహర్షి భృగు కే పుత్ర శుక్రాచార్య జబ కఠోర తపస్యా కర
రహే థే, ఉస సమయ ఉసకీ సమస్త ఇన్ద్రియాం ధూమకణోం కే పీసే నే తప
గఈ థీ | ఉసకీ ఇస తపస్యా సే సస్తుష్ట హోకర ఆపనే ఉసకో ఆకాశ
మే సర్గి గర్భి, పవన ఔర మేఘ ఆది కీ ఉపాధియోం సే నిర్ముక్త
ప్రకాశమయ స్థాన దేకర సుఖీ కర దియా థా || ౫౩ ||

ఇస భువనోం కే భీతర ప్రవేశ కర ఆప లోక-లోకాన్తరోం కీ రక్షా

కరతే హైం । ఆపకీ ఇన అతులనీయ విభూతి కీ చర్చా ధోడఁగీ దేర కే
 లివ ఛోడ భీ దీ జాప । (సతీ కే అర్ధాఙ్గ కే రూప మేం) ఆపకీ జో
 దక్ష నే ఉత్పత్తి హై ఉనే తీనోం లోకోం మేం భీ కోఈ నహీం జానతా హై ।
 ఐనే మేం ఆపకే సాధ వివాద హీ క్యా ? ॥ ౫౪ ॥

సంసార సాగర నే డరే హువ వ్యక్తియోం కీ పీడఁగొ కా శమన కరనే వాలే,
 దయా పరాయణ, త్రిభువన కే స్వామీ హే దేవ! ఆప ముర్ఖు పర
 ప్రసన్న హోం ఏవం మేరే మన కో అనుశాసిత కరేం । మేరా యహ
 మన బురే రాస్తే మేం పడఁగొ హుఆ హై, గుణ ఔర దోష కీ పరఖ
 కరనే మేం కమజోర హై, ఉగ్ర, కలుషిత, అనియన్త్రిత ఔర
 కల్పప్రాణ హై ॥ ౫౫ ॥

దుష్ట వాసనాఁగం నే భరీ హుఈ, ఆపాతతః రమణీయ వైషయిక ప్రపఞ్చోం
 నే బంధీ హుఈ యే చంచల ఔర లుబ్ధ ఇన్ద్రియాం ముయే ప్రాప్త హుఈ హైం ।
 అవినయీ హోనే కే కారణ యే ఇన్ద్రియాం దుష్ట ఘోడఁగీ కే
 సమాన కుపథ మేం ప్రవృత్త హైం । హే నాథ! పాంచ జ్ఞానేన్ద్రియ
 ఔర మన సహిత ఇన ఛః ఇన్ద్రియాం కో ఆప సదా కే లియే మేరే వశ
 మేం కర దీజియే ॥ ౫౬ ॥

నస్తిశ్వర ఏక సాధారణ మానవ థే । కాల కే పాశ మే బంధే హువ
 వహ అతీవ కష్టదాయిని మృత్యు కే ముహూ మే తురన్త హీ లే జాయే జానే
 వాలే థే । ఉనకే ఊపర ప్రసన్న హోకర ఆపనే సబ ప్రకార నే ఉనకో
 అపనే సమాన బనా దియా । యహ కోఈ ఆశ్చర్య కీ బాత నహీం హై ఔర
 ఐసా భీ నహీం హై కి ఇన ప్రకార కా ఆశ్చర్య ఫిర కభీ నహీం
 హోగా ॥ ౫౭ ॥

కామదేవ ఔర కాల కో భీ భస్మ కర దేనే వాలే, హే దేవతాఁగం కే
 అధిపతి! మేరా మన సాంసారిక పాశోం మే బంధా హుఆ అసహాయ పడఁగొ
 హై । భ్రమోత్పాదక కుతర్క రూపీ అన్తకార నే ఆవృత రహనే కే కారణ
 జ్ఞాన కా ప్రకాశ ఇనకే పాస నహీం పహుచ పాతా । అతః హే నాథ!
 ఇనకో ఆప సాధు జనోం కే ద్వారా అనుసేవిత మార్గ మేం లగాఇయే ॥ ౫౮ ॥

జ్వర, అతీసార ఆది నానా ప్రకార కే రోగోం నే మేరా శరీర ఫిర
 రహతా హై ఔర రాగద్వేష ఆది దోష మేరే మన కో సదా ఘేరే రహతే
 హైం । ఇన ప్రకార కభీ శారీరిక ఔర కభీ మానసిక దోషోం నే ఫిరీ

మూఢతా కే కారణ మేరా స్వరూప లుప్త హో గయా హై | ఐసీ అవస్థా మేం
బతాఇయే నాథ! ఆప కే సివాయ మైం కిసకీ శరణ మే జాఊః || ౫౯ ||

పీడఱొ పహుఁచానే వాలే కామ రూపీ పిశాచ నే ఔర అనియన్త్రిత క్రోధ
రూపీ గ్రహ నే గ్రస్త రహనే కే కారణ మేరీ బుద్ధి కుణ్ణిత హో గయా హై |
ఇస లియే ముక్తి కీ ప్రాప్తి కే లియే ముయే జో కుఛ కరనా చాహియే,
ఉసమేం కేవల ఆపకీ శక్తి హీ సహాయక హో సకతీ హై || ౬౦ ||

హే నాథ! జో విశ్వ కే సారే పరాభవోం కీ మూల కారణ హై, జో స్వయం
దేవరాజ ఇన్ద్ర కీ భీ లఘుతా (క్షుద్రతా) కా కారణ బనతీ హై, వహ
తృష్ణా ముయే సదా విడఁమ్పనా మేం డఱొలే రహతీ హై | హే భగవన్! ఆప
దృఢతాపూర్వక మేరీ ఉస తృష్ణా కో చిన్న-చిన్న కర దీజియే,
జిసనే మేరా పునర్జన్మ న హో || ౬౧ ||

జిస అజ్ఞాన నే ఆచ్ఛాదిత రహనే కే కారణ పశు సదృశ యహ
జీవ అపనీ జ్ఞాన శక్తి గంవా బైరతా హై ఔర ఇస ప్రకార విశ్వ
కే అథవా అపనే కల్యాణ కే పరమార్థ కారణ కో నహిం జానా పాతా |
హే భగవన్! ఆప మేరే ఉస సమస్త అజ్ఞానజన్య అన్ధకార కో
బలపూర్వక చిన్న-చిన్న కర దీజియే, పరిణామ-స్వరూప మహాన్
జ్ఞానమయ ఆలోక చారోం తరఫ హైల జావ || ౬౨ ||

హే విభో! సభీ విపదాఁఁ కా ఆశ్రయ-స్థల, అస్థిర, పరతన్త్ర
పతనోఁమ్ముఖ, వివేకశూన్య, సారహీన ఔర మూఢతా నే భరా మేరా
యహ క్షుద్ర శరీర జబ తక విపత్తి-గ్రస్త నహిం హో జాతా,
ఉసనే పహలే హీ ఆప ఇసే పుణ్య కర్మోం కీ ఓర ప్రవృత్త కర దేమ్ || ౬౩ ||

నాభికమల నే ఉత్పన్న స్వయం బ్రహ్మో భీ అపనే చారోం ముఖోం నే
ఆపకీ స్తుతి కరతే హువ జబ థక జాతే హైం తో ఐసీ స్థితి మేం
ఆపకీ గుణగరిమా కా వర్ణన కరనే మేం హమ లోగ కహఁ తక సమర్థ
హోగేం ? ఇస కార్య మేం కేవల ఆపకీ భక్తి హీ ప్రమాణ హో సకతీ హై,
అతః ఇస సమ్పూర్ణ వాచాలతా కే లియే ఆప హమేం క్షమా కరేం || ౬౪ ||

హే భగవన్! ఆప ఇస సంసార కే ఏకమాత్ర బన్ధు హైం | అవధూత
నామధారీ ఇస వ్యక్తి నే భక్తిపూర్వక అపనీ బుద్ధి కే అనుసార
ఆపకీ స్తుతి కరకే జో కుఛ థోడా సా భీ పుణ్య ప్రాప్త కియా హై,

ఉసకే ఫలస్వరూప ఆపకే ప్రతి జనతా కీ భక్తి జాగే (యహీ మేరీ
కామనా హై) ॥ ౬౫ ॥

శ్రీ ఆవధూతసిద్ధవిరచిత భక్తిస్తోత్ర సమాప్త హుఆ ।

Proofread by Aruna Narayanan

——
Bhaktistotram by Avadhutasiddha with Hindi Translation
pdf was typeset on March 24, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

